

Tvetydig selvbestemmelse

ABORT

Ståle Johannes Kristiansen

Grethe Fatima Syéds sterke kronikk om abort og konformitetspress i Klassekampen 6. juni har vakt en viss oppsikt blant avisas lesere. I norsk offentlighet og norsk abortdebatt er denne teksten en sjeldenhet. Både form og innhold minner om en annen fremmed fugl i norsk abortdebatt: Niels Chr. Geelmuyden. Begge forvirrer den norske offentligheten fordi de argumenterer mot abort ut fra et humanistisk ståsted. Dermed passer de ikke inn i stereotypen – argumentene deres kan ikke avvises som religiøs ideologi.

Syéed skriver om en venninne som følte seg tvunget til å ta bort et barn hun egentlig ville beholde. Hun mener eksemplet er representativt. Syéed mener det ligger strukturer i samfunnet som presser kvinnens frie valg i én bestemt retning. Dem som tror samfunnet har lagt til rette for fri selvbestemmelse overser det sterke drivet til konformitet som ligger i samfunnsstrukturen. Dypsett kritiserer Syéed en naiv tro på valgets frihet, helt i tråd med humanistisk tenkning om frihetens kompleksitet.

I sin tid satte humanetiker Niels Chr. Geelmuyden saken på spissen: «Alle meler sin egen kake, og ingen deler kvinnens skyld. For det er kvinnen som velger. Kvinnen alene. Det er hun som skal markere sitt døde barns fødselsdag i almanaken, og telle årene som barnet kunne fylle. Uviss ofte på om livet vil skjene henne flere barn enn dette ene kasserte. Det er hun som pådrar seg psykiske lidelser og etter hvert topper selvmordsstatistikken blant kvinner. Hvem i all verden skal hun klage til? Hun valgte det jo selv.» («Kjempers ødeland», 1993).

Parallellene mellom Syéed og Geelmuyden er interessante. Nyere

STEREOTYPI: Børre Knudsens bibel er lett å lese. Men argumenter mot abort fra andre ståsted forvirrer offentligheten, skriver forfatteren. FOTO: AGNETE BRUN, SCANPIX

forskning på senvirkningene av abort har langt på vei gitt Geelmuyden rett. I sitt motinnlegg til Syéed påstår gynekolog Johanne Sundby det motsatte. Ut fra egen erfaring mener hun det er lite som tyder på at kvinner får varige psykiske eller fysiske men.

Men den norske sosiologen Willy Pedersen har ledet et forskningsprosjekt som startet allerede den gang Geelmuyden skrev sin bok, og resultatene peker nå i en helt annen retning enn Johanne Sundbys erfaringer og erfaringstolkninger.

Et av nøkkelfunnene i forskningsprosjektet fremstiller Pedersen slik i Bladet Forskning 1/2008: «I kjølvannet av en abort strever mange. Kontrollert for andre risikofaktorer ser vi kraftig økt bruk av alle rusmidler, samt høyere andel av

«Spørsmålet Sundby reiser er avgjørende»

depresjon.»

I et møte med tidligere statsråd Sylvia Brustad ble professor Pedersen spurt om hvorfor vi har visst så lite om dette etter 30 år med abort-

loven. Selv mener han svaret er knyttet til frykten for å komme tilbake til situasjonen før 1978, det Syéed kaller «tiden med strikkepinner».

Han sier: «Så har vi holdt pusten og unnlatt å undersøke hvem som tar abort. Derfor mangler vi kunnskap om sårbarhetsfaktorer, og vi har heller ikke utviklet virksomme forebyggende programmer. Vi har behandlet abortinngrepet som en rent medisinsk situasjon. Den abortsøkende kvinnen har forblitt språkløs og ensom. Det er nok viktigste grunn til at mange blir sårbare for rus og depresjon.»

Det viktigste med Sundbys motinnlegg er at hun reiser det fundamentale spørsmålet: «Men er det et barn?» Selv avviser hun dette – uten spesielt tungtveiende argumenter. Men spørsmålet hun reiser er avgjørende.

Svaret på dette avgjør hvordan vi skal tolke resultatene av det nevnte forskningsprosjektet, spørsmålet om hvorfor kvinner får psykiske senvirkninger av abort. Svaret på dette spørsmålet er også viktig – tror jeg – for hvordan vi skal hjelpe disse kvinnene videre.

Ståle Johannes Kristiansen, universitetslektor
staale.kristiansen@lle.uib.no

Situasjonen i dag er at fornybarsektoren i Norge utkonkurreres av billig fossil energi og billige varer produsert i utviklingsland. Mange av disse arbeiderne jobber på slavekontrakter for at internasjonale, børsnoterte selskaper kan utbetale mest mulig profitt til sine eiere.

Det Grieg ikke problematiserer er at regjeringen og et stort flertall av dem vi har valgt på Stortinget sørger for at det pumpes opp olje og gass i et rekordtempo, og at stadig nye områder åpnes. Da er det ikke så lett for den vanlige velger å forstå at situasjonen er så farlig som Grieg erkjenner.

Grieg har tidligere sittet i Statoils mektige, men anonyme styre og trolig vært med på beslutningen om at selskapet skulle gå inn i utvinning av canadisk tjæresand. Det er et av Statoils mange omstridte og avskyelige prosjekter i utlandet som norske borgere er med på gjennom statens eierandel på 67 prosent i selskapet.

Det ville øke Griegs troverdighet hvis hun kunne gå åpent ut og ta avstand fra Statoils virksomhet og regjeringens politikk. Vi trenger å

høre i klartekst at vi må la det meste av de fossile energireservene bli liggende i bakken hvis vi skal lykkes med å nå klimamålene og bidra til en levelig verden for våre barnebarn.

Det er flott at Grieg og selskapene hennes satser på fornybarsektoren, men slik politikken nå legges opp risikerer vi at dette kommer i tillegg til og ikke i stedet for klimaforstyrrende, forurensende og helseskadelig fossil energi.

Bente Bakke,
Miljøpartiet De Grønne
bente.bakke@soon.no

Venstre og velferdsstaten

ARBEIDSPOLITIKK

Trond Åm

I et tilsvar til min kronikk 5. juni skriver Jardar Seim at «Venstre er et gammelt parti som ofte har vært uenig med seg selv. Det er derfor lett

å finne historisk argumentasjon for mange ulike standpunkter, også i saker som angår arbeidslivet».

I kronikken hadde jeg tre poeng: For det første at grunnlaget for dagens arbeidslivsmodeell ble lagt før regjeringa Nygaardsvold tiltrådte i 1935, gjennom Hovedavtalen som ble framforhandlet av Paal Berg og andre ledende Venstre-folk, i tråd med Venstres arbeidslivspolitikk siden kan ses i lys av denne tradisjonen, og for det tredje at både LO, Venstre og partene i arbeidslivet er tjent med en mer konstruktiv dialog framfor den demagogiske vi ser eksempler på i dag.

At det gamle Venstre var åsted for ulike politiske og ideologiske strømninger, er kjent for de fleste. Men det ville være urettferdig om en dermed underkjenner det partiet faktisk har gjennomført. Ikke minst fordi det nettopp var disse brytningene som gav Venstre særlige forutsetninger for å forhandle fram Hovedavtalen. Jeg vil også hevde at det er de samme motsetningene som

leder fram mot det sosialliberale sentrum som i dag er partiets ideologiske grunnlag.

Paal Berg tilhørte Venstres sosialradikale fløy. Sammen med størrelser som Johan Castberg, Gunnar Knudsen, Wilhelm Thagaard og andre deltok Berg i oppbygginga av et statlig regulert arbeids- og næringsliv. I en tale han holdt som Hjemmefrontens leder i radioen 9. mai 1945, uttrykte den påtenkte statsminister sitt grunnsyn: «Vi skal bygge opp igjen vår gamle rettsstat, men vår tid krever at Staten ikke bare har til oppgave å verne om liv og eiendom. Staten skal og være en velferdsstat som ser det som sin oppgave å gjøre livet verd å leve for oss alle».

Dette skal være første gang ordet «velferdsstat» ble brukt i en offentlig sammenheng.

Trond Åm,
idéhistoriker og leder i
Sør-Trøndelag Venstre
trond.am@venstre.no

Al-andalus og fagidiotiet

HISTORIE

Walid al-Kubaisi

Ein gong heldt eg eit debattinnlegg om «innvandring og gettoen.» Eg nemnde i ei bisetning at dei fleste av dei 600.000 innbyggjarane i Oslo, ynskjer å behalde fred i byen sin. Ein av meiningsmotstandarane reiste seg og gav meg ein salve: «Vi kan ikkje stole på Kubaisi fordi hans innlegg var prega av unøyaktighet og upresise fakta. Oslos innbyggjarar er ikkje 600.000. Ifølgje statistikken er Oslos innbyggjarar: 626.953.»

Som debattant har eg opplevd at mange fagidiotar reagerer på denne måten. Mannen var professor og såg på verda gjennom statistikk.

Eg hugsa denne hendinga då eg leste Amund Bjørnsnøs sitt svar til meg. Eit døme: Eg nemnde kalifen Abdul Rahman IIs brotsverk og nemnde at 13 prestar og nonner blei halshogd på torget i Córdoba. Dette vekkjer Bjørnsnøs sitt fagraseri, og han skriv: «Kvifor akkurat 13 prestar og nonner» når martyrbewegelsen på 850-tallet krevde 48 ofre?» Han har ikkje forstått at eg ikkje skriv historiedokument.

Bjørnsnøs skriv vidare: «Det er karakteristisk for al-Kubaisis omgang med historia at han ikkje nemnde pogromen i Granada». Igjen vaknar ein fagdracula frå historia og krev at eg lagar Excel-tabellar. Han trur ein debattants oppgave er å kartleggje ofre og telje pogromar.

Bjørnsnøs forfalskar det eg forklarar i min artikkel og kjem med følgjande feilforståing: «Arabernes bidrag til den europeiske renessansen er ei myte». Nei, Bjørnsnøs! Det er ikkje arabisk bidrag til renessansen som er myten. Myten er at «arabisk bidrag fra Andalusia var årsaken til renessansen». Eg meinte at det er ei myte. Eg nemnde at årsaken til renessansen ikkje har med det arabisk bidraget å gjere.

Eg kunne ha gått i detalj for å svare Bjørnsnøs, men kva er målet med debatten om han ser på det som ein duell for å vinne med å sverte den andre part og vise kor dum og upresis den andre er.

Walid al-Kubaisi
forfatter
alwalid58@gmail.com